

**КОМУНІКАЦІЯ СВЯЩЕННИК – СУСПІЛЬСТВО: ПРЕЦЕДЕНТНІ ФЕНОМЕНИ
В ДИСКУРСІ ЩОДЕННИХ ВОЄННИХ ЗВЕРНЕНЬ ГЛАВИ УГКЦ¹****PRIEST – SOCIETY COMMUNICATION: PRECEDENT PHENOMENA
IN THE DISCOURSE OF DAILY MILITARY ADDRESSES OF THE HEAD
OF THE UGCC²**

Чучвара А.П.,

orcid.org/0000-0002-4636-9968

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри українського прикладного мовознавства
Львівського національного університету імені Івана Франка

Статтю присвячено розкриттю змістових ознак прецедентних феноменів (ПФ) у дискурсі 30 щоденних воєнних звернень Блаженнішого Святослава (Шевчука) за перший місяць російсько-української війни. Сформульовано такі завдання: (1) знайти ПФ в аналізованих текстах і (2) визначити сферу-джерело їхнього походження. За допомогою описового методу згруповано ПФ за сферами-джерелами, тематичними групами. Завдяки контекстному аналізу ми намагалися з'ясувати, чи за допомогою ПФ адресант актуалізує окремі наративи як шляхи побудови захисного наративу держави під час російсько-української війни. Проаналізовано ПФ, які зараховано до сфер-джерел «Історія», «Література». Здійснений аналіз засвідчує в дискурсі щоденних воєнних звернень провідного речника УГКЦ приклади ПФ як факти з історії України (назви *Київська держава*, *Чорнобиль*) та зі світової історії (*Друга світова війна*, *Чудо над Віслою*). А також топоніми (*Буча* (Київська обл.), *Волноваха* (Донецька обл.), *Київ*, *Маріуполь* (Донецька обл.), *Миколаїв*, *Одеса*, *Попасна* (Луганська обл.), *Славутич* (Київська обл.), *Суми*, *Харків*, *Херсон*, *Чернігів* та ін.), які, апелюючи до подій російсько-української війни, набувають нової національної прецедентності. Прецедентний топонім *Київ* актуалізує наратив «*Київ – новий Єрусалим*», «*Київ – духовна столиця світу*». А події в іншому українському місті апелюють до наративу «*Маріуполь – місто Марії*». Удаючись до паралелізму, адресант звернень не лише згадує про наратив «*Чудо над Віслою*», а й упроваджує новий – «*Чудо над Дніпром*» (сфера-джерело походження ПФ «Історія»). Сфера-джерело походження ПФ «Література» позиціонує провідного речника УГКЦ як ерудованого мовця. В одному з березневих звернень засвідчено апеляцію до наративу «*Шевченко – пророк*».

Ключові слова: прецедентний феномен, наратив, щоденне воєнне звернення, російсько-українська війна, Блаженніший Святослав (Шевчук).

The present article focuses on the uncovering the content features of precedent phenomena (hereinafter referred to as PPh) in the discourse of 30 daily military addresses of His Beatitude Sviatoslav (Shevchuk) during the first month of the Russia-Ukraine war. The following tasks are formulated: (1) to find PPh in the analyzed texts and (2) to determine the sphere-source of their origin. Research methods. *The descriptive method* made it possible to group PPh by sphere-sources and thematic groups. With the help of *the contextual analysis* we tried to clarify whether the addresser actualizes with the help of PPh certain narratives as ways of building a defensive narrative of the state during the Russia-Ukraine war. PPh, which are included in the sphere-sources 'History', 'Literature', are analyzed herein. The conducted analysis confirms the availability in the discourse of the daily war speeches of the leading spokesman of the UGCC of the samples of the PPh as facts from the history of Ukraine (such as the names *Kyiv State*, *Chornobyl*) and from the world history (*the Second World War*, *the Miracle on the Vistula*). As well as of the toponyms (*Bucha* (Kyiv oblast), *Volnovakha* (Donetsk oblast), *Kyiv*, *Mariupol* (Donetsk oblast), *Mykolaiv*, *Odesa*, *Popasna* (Luhansk oblast), *Slavutych* (Kyiv oblast), *Sumy*, *Kharkiv*, *Kherson*, *Chernihiv*, etc.), which, appealing to the events of the Russia-Ukraine war, acquire a new national precedent. The precedent toponym *Kyiv* actualizes the narrative '*Kyiv is the new Jerusalem*', '*Kyiv is the spiritual capital of the world*'. While the events in another Ukrainian city appeal to the narrative '*Mariupol is the city of Mary*.' Resorting to parallelism, the addresser of the appeals not only mentions the narrative '*The Miracle on the Vistula*', but also introduces a new one – '*The Miracle on the Dnieper*' (the sphere-source of the origin of the PPh 'History'). The sphere-source of the origin of PPh 'Literature' positions the leading spokesman of the UGCC as an erudite speaker. In one of the appeals from March, a reference to the narrative '*Shevchenko is a prophet*' is evidenced.

Key words: precedent phenomenon, narrative, daily military address, Russia-Ukraine war, His Beatitude Sviatoslav (Shevchuk).

Постановка проблеми. Проблема прецедентності в українському релігійному дискурсі не є цілком розв'язаною. Прецедентні феномени (далі – ПФ) в комунікації *священник – суспільство*, зокрема в дискурсі щоденних воєнних звернень Глави УГКЦ, не були об'єктом спеціального дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Станом на сьогодні в українському мовознавстві відомо чимало праць, присвячених дослідженню прецедентних феноменів у різномовних дискурсах. Явище прецедентності вивчають на прикладі жанрів медійного, політичного, релігійного дискурсів тощо. Розгляньмо, для прикладу, досвід вивчення прецедентних феноменів у медійному дискурсі. Скажімо, С. Лазаренко і О. Назаренко

¹ Українська Греко-Католицька Церква.² Ukrainian Greek Catholic Church.

в одній зі своїх статей ставили за мету виявити типи прецедентних феноменів у сучасному публіцистичному українському тексті з огляду на особливості їх сприйняття представниками різних соціокультурних груп. Матеріалом дослідження слугували публіцистичні тексти, дібрані з українських газетних видань 2009–2019 рр. («Дзеркало тижня», «День», «Високий замок», «Україна молода», «Поступ») [4]. А. Петренко в дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії здійснила лінгвокультурологічний і лінгвокогнітивний аналіз заголовків із прецедентними феноменами українськомовного дискурсу засобів масової комунікації 2014–2018 рр. [10].

Прецедентні феномени стали об'єктом опису і в політичному дискурсі. У статті Н. Одарчук і Т. Мірончук розкрито аргументативний потенціал прецедентних феноменів на матеріалі промов американського політика [9]. У дисертації М. Рослицької запропоновано комплексний аналіз формально-семантичних та соціопрагматичних особливостей прецедентних імен у текстах промов політичних лідерів України, Польщі і Франції за період з 1991-го по 2016 рік [12]. Т. Соловійова присвятила дисертацію аналізу тенденцій сучасного українськомовного політичного дискурсу крізь призму дослідження типологічно-генетичних, функційно-прагматичних особливостей прецедентних феноменів як найбільш значущих і містких когнітивно-комунікативних лінгвістичних одиниць. Джерельною базою дослідження слугувало усне й писемне мовлення українських політиків 2014–2019 рр. [15].

Відомі також праці, присвячені вивченню прецедентних феноменів у релігійному дискурсі. У розвідці Н. Піддубної досліджено функцію використання прецедентних власних назв у сучасних українських проповідях УАПЦ³ [11]. О. Левко присвятив дослідження аналізу вживання прецедентних одиниць у текстах релігійних інтернет-ЗМІ, визначив їхній потенціал для реалізації комунікативної стратегії дискредитації в релігійному медіадискурсі. Дослідження здійснено на матеріалі публікацій релігійних сайтів «РІСУ⁴», «Релігія в Україні», «Католицький оглядач» за 2014–2016 рр. [6]. У статті О. Ляшко висвітлено проблему розмежування понять «прецедентність» й «інтертекстуальність» на матеріалі православних проповідей англійською мовою; запропоновано власну типологію прецедентности в англійській православній проповіді; визначено такі типи прецедентних феноменів (за рівнем

поширення у православній проповіді), як конфесійно-прецедентні, локально-прецедентні, універсально-прецедентні [7].

Постановка завдання. Мета статті – розкрити змістові ознаки прецедентних феноменів у дискурсі щоденних воєнних звернень Блаженнішого Святослава (Шевчука). **Завдання:** (1) знайти ПФ в аналізованих текстах і (2) визначити сферу-джерело їхнього походження. За **джерельну базу** дослідження слугували 30 звернень⁵ Глави УГКЦ за перший місяць російсько-української війни (див. рубрику «Щоденні воєнні звернення Глави УГКЦ» на офіційному сайті УГКЦ (<https://ugcc.ua/data/zvernennya-glavy-ugkts>)). У дослідженні використано *описовий метод*, який уможливив групування ПФ за сферами-джерелами, тематичними групами. Застосовуючи *контекстний аналіз*, спробуємо з'ясувати, чи за допомогою ПФ адресант актуалізує окремі наративи (беремо до уваги ситуацію мовлення, контекст історії, культури, умови комунікації).

Погоджуємося з міркуванням А. Петренко щодо розуміння сфери-джерела ПФ, авторка трактує її як сферу історико-культурних, соціально-економічних, політичних, науково-технічних та інших знань, у межах якої відбувався чи відбувається процес культурно-семіотичного осмислення феномену (явища, факту, особистості та ін.) як прецедентного, а вербальний засіб вираження прецедентности, тобто прецедентна мовна одиниця, набув, окрім лексичного, ще й культурно-символічного значення [10, с. 87].

У пропонуваній статті зосередимо увагу на двох сферах-джерелах походження ПФ – «Історія» і «Література».

Виклад основного матеріалу. «Історія» як сфера-джерело походження ПФ. Аналіз мовного матеріалу засвідчив, що одним зі способів актуалізації знань з історії стали ПФ, які називають явища, факти суспільного життя минулого і сьогодення, йдеться, зокрема, про події теперішньої війни. *Тематичну групу «Події минулого»* формують назви, які стосуються національної і світової історії, як, наприклад, *Голгофа, Друга світова війна, Київська держава, Коли говорять гармати, музи мовчать, Чорнобиль, чудо над Віслою*.

Київська держава. Про державні утворення минулого згадано за допомогою хрононіма *Київська держава*, який актуалізує знання про Київську державу як один із періодів історії України: *«Київ – це не просто столиця України. Згідно*

³ Українська Автокефальна Православна Церква.

⁴ Релігійно-інформаційна служба України.

⁵ Усі наведені цитати подаємо з дотриманням граматики і пунктуації, як в оригіналі.

задуму князів засновників *Київської держави*, Київ – це новий Єрусалим. <... >» (3 берез. 2022 р.).

Коли говорять гармати, музи мовчать.

Розгляньмо контекст вживання прецедентного вислову: *«Кажуть, коли говорять гармати, музи мовчать. Хай музи мовчать, але ми, християни, люди, не маємо права мовчати! У ці хвилини, коли лється кров на українській землі, коли повторюються слова патріарха Йосифа Сліпого про “гори трунів і ріки крові” в усіх наших містах, на обох берегах сивочолого Дніпра, від білоруського кордону через Київ і аж до Чорного моря, ніхто не має права мовчати! Тому що словом можна врятувати життя, а мовчанкою – вбити»* (26 лют. 2022 р.). У словнику-довіднику «Латинська фразеологія» (Київ, 2009 р.) дізнаємося про вислів *Коли гримить зброя, музи мовчать* (латин. *Inter arma silent musae*). Зазначено, що фразеологізм є парафразою крилатого вислову Цицерона: *Закони мовчать, коли говорить зброя* (латин. *Silent leges inter arma*), у якій утверджена усталена думка, що мистецтво, духовність не можуть розвиватися під час воєн [5, с. 129]. Останній вислів є варіантом відомої сентенції: «Зверхність сили перед правом», що міститься у Старому Завіті (Книга пророка Авакума). У широкому мовному обігу він з'явився від часів Цезаря. Народний трибун (див. *трибун* – «у Стародавньому Римі – назва різних державних і громадських службових осіб» [13, т. 10, с. 251]) Мілон боровся з озброєними бандами Клодія, ворога Цицерона. В одній із вуличних бійок Клодій загинув, а в його смерті звинуватили Мілона. Цицерон захищав трибуна, один з аргументів його промови і став крилатим. Фактор зверхності сили й нехтування правами людини не втратили своєї актуальності [5, с. 264]. Проте Глава УГКЦ закликає українське релігійне суспільство не мовчати, а єднатися ідеєю національної оборони.

Чудо над Віслою. За допомогою цього прецедентного вислову адресант не лише актуалізує наратив «Чудо над Віслою», а також (вдаючись до паралелізму) упроваджує новий наратив «Чудо над Дніпром». Це підтверджує дискурс звернень: *«Дорогі в Христі брати і сестри! Сьогодні 8 березня 2022 року, і Україна переживає тринадцятий день цієї жахливої війни. Те, що сьогодні відбувається на теренах нашої Батьківщини, деякі історики вже називають чудом над Дніпром. Подібно до того, як майже сто років тому відбулося чудо над Віслою, коли польське військо зупинило навалу червоної орди і відстояло незалежність, право на існування відродженій Польській державі»* (8 берез. 2022 р.).

13 травня 2023 року в римському університеті «LUMSA» відбулася Конференція на тему «Фатіма: росія і Україна в сучасну історичну епоху». Доповідачем онлайн із Києва був Блаженніший Святослав (Шевчук). Глава і Отець УГКЦ, розповідаючи про план російських військ швидкого захоплення Києва на початку повномасштабної війни та мужній опір українського війська, схарактеризував це як «чудо над Дніпром», провівши паралель з історичною подією польсько-більшовицької війни 1920 року – так званою Варшавською битвою. Саме тоді поляки змогли зупинити більшовицьку навалу на Європу, а тодішній нунцій у Польщі, пізніше папа Пій XI, назвав цю битву «Чудом над Віслою» [16]. У католицькому суспільно-релігійному часописі «CREDO» «Чудо над Віслою» потрактовано як розгром більшовицьких військ під Варшавою в серпні 1920 року. Тоді на полі бою проти переважних сил червоної орди разом стояли польське ополчення й українці з армії УНР. Численні очевидці по обидва боки фронту стверджували, що якоїсь миті в небі над полем битви з'явилася Божа Мати – саме так, як зображено на іконі, і це вселило жах у більшовиків (атеїстів) і вирішило долю всієї військової кампанії [2].

Переконаємося, що завдяки такому паралелізму прецедентним ставатиме вислів **чудо над Дніпром / чудо на Дніпрі / чудо народу**: *«Дуже важливо, щоб кожен з нас, кожен з тих, хто мене чує, прилучився до цієї святої і великої справи. Те “чудо на Дніпрі”, яке на наших очах розвивається, є Богом благословенною справою. Ми воюємо і боремося за перемогу, але цю перемогу нам дарує наш Господь Бог»* (23 берез. 2022 р.); *«Але силою любові до своєї Батьківщини, силою згуртованості українського народу ми здивували світ. Ми творимо чудо народу, який демонструє свою волелюбність на увесь світ. І дивує увесь світ»* (8 берез. 2022 р.).

Тематичну групу «Події російсько-української війни» формують топоніми, які набувають нової національної прецедентності в умовах російсько-української війни. Наведемо приклади назв населених пунктів, це: м. Бердянськ (Запорізька обл.), м. Біла Церква (Київська обл.), м. Буча (Київська обл.), м. Волноваха (Донецька обл.), смт Ворзель (Київська обл.), смт Гостомель (Київська обл.), м. Житомир, м. Запоріжжя, м. Ірпінь (Київська обл.), м. Київ, м. Коростень (Житомирська обл.), м. Львів, м. Маріуполь (Донецька обл.), м. Миколаїв, м. Овруч (Житомирська обл.), м. Одеса, м. Попасна (Луганська обл.), м. Славутич (Київська обл.),

м. Суми, м. Харків, м. Херсон, м. Чернігів. У статті «Прецедентні топоніми та хороніми в сучасному політичному дискурсі» Тетяна Соловйова зосередила увагу на тому, як символами боротьби за свободу, гідність, незалежність стають прецедентні імена, топоніми за походженням, що іменують місця, на території яких відбувалися знаменні події або переломні моменти того чи того історичного дійства. Наводячи приклади конкретних населених пунктів, авторка згаданої вище статті підсумовує, що російсько-українська війна вносить своє когнітивно-емоційне навантаження на топоніми, багато топонімів набувають прецедентного змісту, кодують аксіологічні семи хоробрости, стійкості українських воїнів сучасності, захисників української незалежності, адже окремі населені пункти мають свою історію захоплення агресором і важкого, часто довготривалого звільнення ціною багатьох життів українських солдатів [14].

Київ. Прецедентний топонім, апелюючи до прецедентної ситуації ухвалення християнства на території Київської Русі, актуалізує наратив «Київ – новий Єрусалим», «Київ – духовна столиця світу». Лексико-семантичні засоби вербалізації наративу: *хрещальні води Дніпра, золотoverхий святий град Київ – новий Єрусалим, первопрестольний град – місто Київ, святі київські гори, Київ – це новий Єрусалим / Київ як новий Єрусалим, золотoverхий град / золотoverхий Київ: «< ... > Київ – це новий Єрусалим. Якраз у цих днях, за підсумками вчорашнього всесвітнього дня молитви ми відчуваємо, що Київ перетворюється на духовну столицю світу»* (3 берез. 2022 р.); *«Вітаю усіх вас з золотoverшого Києва»* (4 берез. 2022 р.); *«Україна переживає 11-ий день цієї жахливої війни. Але цим коротким словом дозвольте вас поблагословити благословенням святих київських гір»* (6 берез. 2022 р.).

Маріуполь. Топонім набуває нової національної прецедентності. Так, у дискурсі воєнних звернень Блаженнішого Святослава (Шевчука) наратив «Маріуполь – місто Марії» має релігійне потрактування: *«Вчора ми бачили масові вбивства в оточеному Маріуполі. Це місто, яке було засноване грецькою громадою як місто Марії, перетворилося тепер на кладовище для десятків, тисяч людей. Ми бачили кадри бомбардування пологового будинку, а також масових поховань, братських могил, у які складають сотні бездиханих тіл. Ми сьогодні на весь світ кажемо: “Ні” масовим вбивствам в Україні!»* (10 берез. 2022 р.); *«Тому хочу підняти голос в імені цього героїчного, вмираючого міста: “Збережімо його! Захистімо життя!”* Сьогодні це місто потребує гумані-

тарних кордонів. Потребує, щоб міжнародна спільнота допомогла пробити оточення і довести гуманітарні вантажі, які ми маємо, до тих, хто сьогодні поволі вмирає з голоду. Ще минулого тижня ці люди виживали за рахунок снігу, який топили і могли мати питну воду. Сьогодні в Маріуполі снігу вже немає. Врятуймо це Місто Марії! Зробімо все для того, щоб це місто, яке сьогодні є місцем зіткнення добра і зла, місцем, де вирішується доля України, Європи і світу, було врятоване!» (24 берез. 2022 р.). Релігійне потрактування виникнення назви засвідчує і сингл українського рок-гурту «Океан Ельзи» «Місто Марії», оприлюднений 2022 року і присвячений подвигу захисників Маріуполя. Рядки приспіву: *«Корабельні гармати / Не розіб'ють мою мрію! / Віру ніколи не зрадить / Серце моє! / Буде до віку стояти / Праведне місто Марії [курсив наш. – А. Ч.], / Доки над гордим Азовом / Сонце встає!»*.

Водночас варто зазначити, що дискурс і щодо походження назви міста, і щодо її можливого подальшого перейменування триває.

Тематичну групу «Події російсько-української війни» можна доповнювати назвами частин світу, назвами країн, а також назвами культурно-історичних регіонів, країв, річок, островів України. Розгляньмо, для прикладу, контекст вживання такої прецедентної назви, як **острів Зміїний у Чорному морі**: *«< ... > Ми сьогодні пам'ятаємо у молитві Героїв прикордонників острова Зміїний у Чорному морі, нашого Героя, який ціною власного життя зупинив російські війська перед Херсоном, підірвавши разом із собою міст через Дніпро. Таких Героїв сьогодні українська земля і український народ породжують багато. Ми молимося за всіх тих, що віддали своє життя за Україну. < ... >»* (26 лют. 2022 р.). Острів Зміїний у Чорному морі – один із символів незламності українських воїнів. У Вікіпедії натрапляємо на статтю «Бої за острів Зміїний» [1], де можемо дізнатися про захоплення острова, перебіг подій, вшанування захисників тощо. Бої на острові розпочалися в перший день повномасштабного вторгнення РФ в Україну, 24 лютого 2022 року, з ракетного обстрілу українського прикордонного гарнізону, який на той час перебував там. Глава УГКЦ згадує із захопленням і скорботою про прикордонників, які не погодилися виконати вимоги ворога – співпрацювати з ним чи скласти зброю.

«Література» як сфера-джерело походження ПФ. Звернімося до текстів художньої літератури і текстів народної творчості, які Блаженніший Святослав (Шевчук) актуалізує у власних зверненнях.

Адресант аналізованих текстів одночасно вдається до кількох прецедентних феноменів – прецедентного імені (згадає автора художнього твору, ідеться про *Тараса Шевченка*) та власне прецедентного тексту: «*Ми сьогодні відзначаємо день народження пророка українського народу Тараса Григоровича Шевченка. Його слово завжди допомагало нам відновити наші сили, а відтак усвідомити Божий задум щодо нашого народу. Сьогодні мені до серця так припадають його слова про долю. Слово Шевченка про долю України звучить сьогодні по-особливому. Він каже до нас сьогодні: “Ти не лукавила зі мною, / ти другом, братом і сестрою / сіромі стала...”*». А далі каже: “*Ми не лукавили з тобою, / ми просто йшли; у нас нема / зерна неправди за собою. / Ходімо ж, доленько моя, / мій друже вбогий, нелукавий, / ходімо даліше, даліше слава, / а слава – заповідь моя!*” Нехай ці слова про похід до слави, будуть сьогодні світлом надії для нашої України!» (9 берез. 2022 р.). Наведені міркування Глави УГКЦ апелюють до нарративу «*Шевченко – пророк*». Євген Нахлік у статті «Пророцтво у Шевченковій поезії» розмірковує про топіку пророцтва, тобто передбачення майбутнього, яка органічно властива європейським поетам-романтикам загальною, і зауважує, зокрема, що «деякі Шевченкові висловлювання звучать надзвичайно злободенно стосовно недавньої та поточної історії України – так, наче поет живе в нашій сучасності, спостерігає всі неподобства, зловживання, злочини, що відбуваються на його очах, і нещадно викриває їх та пророкує кару за них. Раз у раз виникає спонука коментувати сьогоднішні події Шевченковими словами» [8, с. 3]. Міркування директора Інституту Івана Франка НАН України зафіксовано у збірнику, присвяченому актуальним питанням шевченкознавства, опублікованому 2015 року, які, однак, не втратили актуальності досі.

Зафіксовано звернення і до державного символу України – тексту Державного Гімну України («Ще не вмерла України і слава, і воля...», сл. Павла Чубинського, муз. Миколи Вербицького): «Сьогодні ми урочисто проголошуємо: “*Душу й тіло ми положим за нашу свободу!*”» (24 лют. 2022 р.) або «Проте кожного ранку можу вам казати, що Україна стоїть, Україна бореться. Як каже наш національний гімн, “*ще не вмерла України ні слава, ні воля. Ще нам, браття-українці, усміхнеться доля*”» (17 берез. 2022 р.). Вірш «Ще не вмерла Україна» (у деяких джерелах «Ще

не вмерла України») – чотири куплети з приспівом «Душу й тіло ми положим за нашу свободу» – було написано 1862 року. У поетичному тексті поєдналися фольклорні образи, мотиви Шевченкової музи та відлуння тих визвольно-патріотичних пісень, зокрема польських і сербських, що звучали довкола. Популяризація пісні серед народу зумовила деякі модифікації в тексті, появу фольклоризмів, а також його більш стислий, афористичний виклад. У 1918 році Уряд УНР затвердив твір як Державний Гімн. Від 1991-го, після проголошення України незалежною державою, твір Павло Чубинського – Миколи Вербицького знову повернув свою історичну функцію [3, с. 597–599].

Народна мудрість відображена в текстах народної творчості, в українських прислів'ях і приказках зокрема, пор. текст звернення: «*Тому я заохочую всіх вас – учімся любити в цей трагічний час. Не даймо заповонити себе ненависті, не використовуймо її мови і слів. Як каже народна мудрість, хто ненавидить ворога, той уже є ним переможений*» (1 берез. 2022 р.).

Висновки. Отже, проведене дослідження підтверджує, що в дискурсі щоденних воєнних звернень провідного речника УГКЦ засвідчено приклади ПФ як факти з історії України (назви *Київська держава, Чорнобиль*) та зі світової історії (*Друга світова війна, Чудо над Віслою*). А також топоніми (*Буча* (Київська обл.), *Волноваха* (Донецька обл.), *Київ, Маріуполь* (Донецька обл.), *Миколаїв, Одеса, Попасна* (Луганська обл.), *Славутич* (Київська обл.), *Суми, Харків, Херсон, Чернігів* тощо), які апелюють до подій російсько-української війни, набувають нової національної прецедентності – ідеться головню про згубні наслідки для згаданих населених пунктів, їхніх жителів від теперішньої війни. Водночас прецедентний топонім *Київ* актуалізує нарратив «*Київ – новий Єрусалим*», «*Київ – духовна столиця світу*». А події в іншому українському місті змушують застановитися і адресанта, і адресатів звернень над змістом нарративу «*Маріуполь – місто Марії*». Окрім того, адресант звернень актуалізує нарратив «*Чудо над Віслою*», упроваджує новий – «*Чудо над Дніпром*» (сфера-джерело походження ПФ «Історія»). Сфера-джерело походження ПФ «Література» представляє Главу УГКЦ як ерудованого мовця. У березневому зверненні зафіксовано апеляцію до нарративу «*Шевченко – пророк*». За допомогою ПФ адресант актуалізує окремі нарративи, які можуть слугувати побудові захисного нарративу держави у час теперішньої гібридної війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бої за острів Зміїний. *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бої_за_острів_Зміїний (дата звернення: 22.08.2024).
2. Від «Чуда над Віслою» до «Чуда над Дніпром». Захищай нас, Богородице Ласкава! *CREDO*. 2022. 9 берез. URL: <https://credo.pro/2022/03/314219> (дата звернення: 22.08.2024).
3. Державний гімн України. *Українська музична енциклопедія*. Т. 1 : [А – Д] / гол. редкол. Г. Скрипник. Київ : Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, 2006. 680 с.
4. Лазаренко С. В., Назаренко О. М. Типологія прецедентних феноменів сучасного українського публіцистичного тексту: соціокультурний вимір. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Сер. : Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31 (70), № 1, ч. 1. С. 72–77.
5. Латинська фразеологія. Словник-довідник : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2009. 343 с. (Nota bene).
6. Левко О. Прецедентні одиниці в українських релігійних медіа у світлі комунікативної стратегії дискредитації. *Slavia Orientalis*. 2021. Т. LXX, № 3. С. 661–681.
7. Ляшко О. В. Прецедентність vs інтертекстуальність (на матеріалі англословних православних проповідей). *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 19, т. 1. С. 175–179.
8. Нахлік Є. Пророцтво у Шевченковій поезії. *Шевченкознавчі студії*: зб. наук. пр. (за матер. Шевченківського міжнар. літ. конгресу, присв. 200-річчю від дня народження Тараса Шевченка, 10–12 берез. 2014 р.). Київ, 2024. Вип. 18. С. 3–13. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Nakhlik_Yevhen/Prorotstvo_u_Shevchenkovii_poezii.pdf?PHPSESSID=grk6hi7h68u73hc3qr2i1oqge2 (дата звернення: 22.08.2024).
9. Одарчук Н., Мірончук Т. Аргументативний потенціал прецедентних феноменів у політичному дискурсі. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Філологічні науки. Мовознавство. 2014. № 4. С. 111–115.
10. Петренко А. С. Прецедентні феномени у заголовках сучасних засобів масової комунікації: джерела, структура, рецепція : дис. ... д-ра філософії : 035 / Ін-т укр. мови НАН України. Київ, 2021. 332 с.
11. Піддубна Н. Прецедентні оніми як інтердискурсивний елемент сучасної української проповіді. *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2013. Вип. 15. С. 248–256.
12. Рослицька М. В. Прецедентне ім'я в політичному дискурсі: формально-семантичні ознаки і соціоприматичний потенціал (на матеріалі промов президентів України, Польщі та Франції кін. XX – поч. XXI ст.) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 / Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2019. 357 с.
13. Словник української мови : в 11 т. / [за ред. І. К. Білодіда]. Київ : Наук. думка, 1970–1980.
14. Соловійова Т. О. Прецедентні топоніми та хороніми в сучасному політичному дискурсі. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 20, т. 2. С. 18–23.
15. Соловійова Т. О. Типологія та прагматика прецедентних феноменів в українськомовному політичному дискурсі 2014–2019 рр. : дис. ... д-ра філософії : 035 / Криворізький держ. педаг. ун-т. Кривий Ріг, 2022. 236 с.
16. «Чудо над Дніпром», – Блаженніший Святослав про порятунок Києва на Конференції в римському університеті «LUMSA». Вебсайт Української Греко-Католицької Церкви. 2023. 15 трав. URL: <https://ugcc.ua/data/chudo-nad-dniprom-blazhennishyy-svyatoslav-pro-poryatunok-kyeva-na-konferentsiy-v-rymskomu-universytetiumsa-2660/> (дата звернення: 22.08.2024).